

В.-К. Острозького, твердила, ніби той заповідав, щоб розповсюдження наук латинською та грецькою в католицькій школі не мало перешкод з боку школи руської. *Анна-Алоїза*, схоже, знайшла якийсь привід, щоб передати гроші з фондушу свого діда на потреби прикостельної школи в Острозі. У фундаційній грамоті княгині від 25 жовтня 1624 року було записано: "...а для виховання дітей в християнській побожності і визволених науках згідно з волею... князя Костянтина... з фундації на Суражу, призначеній на школи грецьку і латинську, дозволяю і надаю прикостельній католицькій школі половину тієї фундації, тобто 180 злотих" (Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga. Materiały do historyi Wołynia. – Warszawa – Kraków, 1913. – S. 140-141). Заручившись підтримкою папи Урабана III, *Анна-Алоїза* в 1633 р. спробувала забрати Суразький фондуш. Однак це викликало заперечення з боку православного луцько-острозького єпископа А. Пузини, який подав протест до Луцького гродського суду (Архів Юго-Западної Росії. – Київ, 1883. – Ч. 1. – Т. 6. – С. 672-674.). Остаточним ударом для академії стали події 1636 року. Під час Пасхи того року *Анна-Алоїза* спровокувала повстання православних острозьких міщан. Його жорстоко придушили, а в місті були ліквідовані православні інституції і введена унія. ОА, штучно перетворена на початкову школу, саме тоді перестала функціонувати. Фондуш, призначений на її потреби, у 1640 р. перейшов до *єзуїтського колегіуму*.

Джерела і література: Азбука Івана Федорова 1578 / Факс. изд. подг. Е. Л. Немировским. – Москва, 1983; Бевзо О. А. Львівський літопис і Острозький літописець. Джерелознавче дослідження. – Вид. друге – Київ, 1971; Боротьба Південно-Західної Русі і України проти експансії Ватикану та унії (X – початок XVII ст.): Збірник документів і матеріалів. – Київ, 1988; Возняк М. Письменницька діяльність Івана Борецького на Волині і у Львові. – Львів, 1954; Голубев С. Археологические заметки, о памятниках старины,

находящихся в некоторых местностях Волынской епархии // Труды Киевской духовной академии. – 1876. – Т. 1; Дзюба Е. Н. Просвещение на Украине и его роль в укреплении связей украинского народа с русским и белорусским (вторая половина XVI – первая половина XVII в.). – Київ, 1987; Довбищенко М. В. Волинська шляхта в релігійних рухах кінця XVI – першої половини XVII ст. – Київ, 2008; Заповіт княгині Гальшки Острозької 1579, 16 березня / Підгот. Л. Демченко // Острозька данина: дослідження і матеріали. – Львів, 1995. – Вип. 1; Ісаєвич Я. Д. Літературна спадщина Івана Федорова. – Львів, 1989; Ковальський М. П. Етюди з історії Острога. Нариси. – Острог, 1998; Його ж. Острозька "Азбука" – невідома книга Івана Федорова // Пам'ятки України. – 1970. – № 1; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990; Першодрукар Іван Федоров та його послідовники на Україні (XVI – перша половина XVII ст.): Збірник документів. – Київ, 1975; Поссевино А. Исторические сочинения о России XVI в. – Москва, 1983; Потій І. Відповідь Клірику Острозькому // Українські гуманісти епохи Відродження: Антологія. – Київ, Основи, 1995; Симон Пекалід. Про острозьку війну під П'яткою проти низових / Пер. В. Маслюка // Українська поезія XVI ст. – Київ, 1987; Яковенко Н. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII ст. – Київ, 2002; Ї ж. Цікавий документ // Жовтень. – 1985. – № 2; Acta kościoła farnego ostrogskiego // Rocznik wołyński. – Równe, 1934. – Т. 3. – S. 210; Barycz H. Polacy na studiach w Rzymie w eposie Odrodzenia (1440-1600). – Kraków, 1938; Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga. Materiały do historyi Wołynia. – Warszawa – Kraków, 1913; Kempa T. Konstanty Wasyl Ostrogski (ok. 1524/1525-1608). Wojewoda Kijowski i marszałek ziemi Wołyńskiej. – Toruń, 1997; Monumenta Poloniae Vaticana. – Cracoviae, 1938. – Т. 6; Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548-1690. – Т. 1. – Berlin-Poznań, 1864; Wielewiczki J. Dziennik spraw domu zakonnego oo jezuitów u sw. Barbary w Krakowie // Scriptorum rerum Polonicarum. – Kraków, 1899. – Т. 17.

Петро Кралюк

Острозька давнина

Періодичне наукове видання, започатко-

ване 1995 р. Львівським інститутом українознавства НАН України ім. І. Крип'якевича. Планувалося, що О. максимально подасть матеріали, що стосуватимуться історії Острога кінця XVI – початку XVII ст., коли це місто відіграло важливу роль у культурно-національному розвитку українського народу. Було заявлено про намір випустити 23 збірники, які стосувалися різних тем – життя й діяльності князя *В.-К. Острозького*, інвентарів Острога й Острожчини, матеріалів із політичної й культурної історії Острога тощо. Передбачалася також публікація різноманітних джерел. Вийшов лише один випуск О., де були вміщені статті, що стосувалися різних аспектів історії Острога зазначеного періоду, а також опубліковані деякі джерела, в т. ч. й ті, які мали причетність до історії ОА, зокрема, заповіт Гальшки Острозької та “Постанова на академію Острозьку”.

Публікації: Острозька давнина: Дослідження і матеріали / Відп. редактор І. З. Мицько. – Вип. 1. – Львів, 1995. – 152 с.

Петро Кралюк

Острозька друкарня

Друга в Україні за часом виникнення кирилична друкарня. Створена в 70-х рр. XVI ст. на кошти та з ініціативи князя *В.-К. Острозького* друкарем *Іваном Федоровим (Федоровичем)*. Перша дотепер відома книга О. – “*Буквар*” (або “*Азбука*”) 1578 року. Останні точно датовані й атрибутовані видання О. – “*Часослов*” – 25.05.1612 року і “*Місяцеслов*” (“*Мѣсяцеслов*”) – 25.05.1612 року. Діяльність О. поділяється на два періоди – фєдорівський, пов’язаний з діяльністю *І. Федорова* в 1578-1581 рр., і післяфєдорівський (з кінця XVI ст. до 1612 року). За під-

рахунками акад. *Я. Ісаєвича*, тепер відомо 28 видань О. за весь час її існування загальним обсягом 1527 др. арк. (Ісаєвич *Я. Д.* Премники первопечатника. – Москва, 1981. – С. 19). Найбільш знаним друком фєдорівського періоду була *Острозька Біблія* (1580-1581) – шедевр тогочасного поліграфічного мистецтва. Унікальними є також *Новий Завіт із Псалтирем*, покажчик до нього, складений *Тимофієм Михайловичем*, “*Хронологія*” *Андрія Римши* 5.05.1581 року, оригінальна назва якої “Которого са месца што за старых вековъ дѣсло короткоє (“описание”).

У післяфєдорівський період видання О. становлять такі групи: навчальні книги: “*Грамматика*” (фактично 2-ге видання острозького “*Букваря*”) (1578), його неповний примірник знаходиться в Народній бібліотеці ім. св. Кирила і Мефодія у Софії без вихідних даних), “*Книжция словенская рєкома граматика*” (Буквар), (Острог, 1598), (примірник знаходиться в Бодлеянській бібліотеці в Оксфорді – Англія), “*Часослов*” (Острог – ?) 8.06.1598 року (єдиний примірник знаходиться в Санкт-Петербурзі, РНБ), “*Часослов*” 1602 р., надрукований “учения ради отрочат”, і остання, що не викликає сумніву в атрибутованні книги О., “*Часослов*” 25.05.1612 року; літургійні тексти: “*Требник*” (“*Молиловник*”) 1606 року; теологічні трактати: праці візантійських богословів *Василія Великого* “*Книга о постничествѣ*” (8.03.1594), *Іоана Золотоустого* “*Маргарит*” (10.06.1595); унікальний твір “*Правило истинаго живота христіанского*” (*Псалтир з возслідуванням*) (25.12.1598); оригінальна праця, видана *Даміаном (Наливайком)* “*Лѣкарство на оспалый оумысл чоловічий*” (29.07.1607); оригінальні твори полемічної літератури *Герасима Смотрицького* “*Ключ царства небесного*” і “*Календарь римски новы*” із зазначенням, що “Написано у Академіи Острозькой” (1587); “*Апокрисисъ або отповѣдъ на книжкы о съборѣ Берестейскомъ... Хрис-*